

گۆلر

معرفی ده شاعره برجسته ترکمن

عبدالقاسم قندری

www.ketab.ir

سرشناسه	قدیمی، عبدالقاسم، ۱۳۳۸
عنوان و نام پدیدآور	گؤل لر: معرفی ده شاعره برجسته ترکمن / عبدالقاسم قدیمی
مشخصات نشر	تهران: صحرادانش، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	۱۰۰ ص. مصور.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۰۵-۷-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	زنان شاعر ترکمن--ترکمنستان-- قرن ۲۰ م. --سرگذشتنامه
موضوع	Women poets, Turkmen--Turkmenistan--20 th century-- Biography
موضوع	شاعران ترکمن--ترکمنستان--سرگذشتنامه
موضوع	Poets, Turkmen--Turkmenistan--Biography
موضوع	شعر ترکمنی--ترکمنستان-- قرن ۲۰ م.
موضوع	Turkmen poetry--Turkmenistan--20 th century
رده بندی کنگره	PL۳۳۴ ق ۹۱۳۵
رده بندی دیویی	۸۹۴/۳۶۴۱
شماره کتابشناسی ملی	۴۳۳۸۲۳۲

انتشارات صحرادانش

sahradaneshpublications@gmail.com

09192276409 / 09112764770

گؤل لر: معرفی ده شاعره برجسته ترکمن

مؤلف: عبدالقاسم قدیمی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۰۵-۷-۸

فهرست مطالب

۸	به جای مقدمه
۱۲	گۆزلەر
۲۰	آند سۇلطان ككىلوا
۳۰	بھارگەۋا دریموا
۴۷	كۆزل شاقلىۋا
۵۳	بىبى اۇراز اردىۋا
۶۱	نازىك آتائىۋا
۷۷	سۇنا يازۋا
۸۵	بىبى سارا حاپىزۋا
۸۸	آق جمال عمروۋا
۹۴	آقنور روزىۋا
۹۸	اۇغول جىت باشىموا

به جای مقدمه

آشنایی با ده شاعره برجسته ترکمن

ملت‌های ترکمن و ترک از معدود ملت‌های جهان هستند که در سنگ نبشته‌های قدیمی با ساهانش نام زن یا مادر را کنار نام پادشاه خود ذکر نموده‌اند. (پادشاهان گزگ تورک) در قسمی از این سنگ‌نبشته‌ها آمده است:

تنگین ترک: لتی‌نینگ آرادان گیتمه‌گینی ایسله‌مه‌دیگی اؤچین

ام ایلته ییش و آنام ایل بیلگه خاتون باشیندان توتوپ

یوقاریه قیبریش

.....

به گواهی داستان‌های سب قوربت تا (قرن یازدهم میلادی) زنان از وجاهت و جایگاه ویژه‌ای در نزد شوهران و مردان و دولت خود برخوردار بوده‌اند. برای مثال، در واقعه اسیر شدن اوروز فرزند سالور غازان‌بگ رسی پادشاه خاتون همسر غازان‌بگ فرزند خود را کنار شوهر خود که از شکار و برخورد ناخوایسته با دشمن برگشته، نمی‌بیند همسر را در عدم حفاظت از تنها فرزند ذکورشان مورد نکوهش قرار داده و از او می‌خواهد که بلافاصله با اسبان خسته و حتی شمشیرهای کند شده از شدت جنگ به دنبال فرزند رهسپار گردد؛ در غیر این صورت او خود اقدام به این کار نموده و با دشمن دوزخ را بر او خواهد کرد.

.....

آزغین دینلی، کافرلارا

بیر اؤغول توتدور دونسا-دیگین مانگا

خان بابامینگ یانینا من بارابین

آغیر لشکر، بؤل خزینه آلابین

پارالانیپ غازی لیق آتیمدان ینمه یتجه

ینیمله، آلجا غانیم سیلمه یینجه

یالنکیز اوغول خابارین آلمایینجا

کافر یول لاریندان دۆنمیه یین - دیدی

در داستان گوراوغلی نیز به زنان رزمنده و پهلوان در چند بخش اشاره شده است، از جمله این: «آن قهرمان «آی سؤلطان» خواهر «بزیرگن» است که پس از شهادت برادرش پوشش مردان را به تن کرده و به خونخواهی برادر خود به طرف چاندی بیل محل استقرار گوراوغلی حرکت می کند. در قدیم ناسی از جایگاه رفیع جوانمردان مؤثر و لایق در سرنوشت ملت خود همانند برادرش، همچنین در توصیف آلام خود شعر «یاد اده یین آغام سنی» را می سراید که از هر زمانه تاریخی شعر به بعد توسط بخشی ها و اوزان های ترکمن به آواز و داستان سرائی خوانده شده است. سینه از نسلی به نسل دیگر منتقل گردیده و هم اکنون نیز به صورت یکی از آیدیم ها (آوازهای) پدر دار در بین آحاد مردم، زمزمه می گردد.

یاویز گۆن دۆشدی باشیما یاد اده یین آغام سنی

به طور قطع از گذشته های دور شاعران زن در کنار شاعران مرد در بین مردم وجود داشته و به فراخور سواد و اطلاعات خود در هر عصری نسبت به توصیف و بیان عواطف درونی خود کوشیده اند. از جمله این شاعران زن «آرایش بیگم» و «سرای بیگم» دختران اسکندر بیک قارا قویون لی تورکمن (۱۴۳۸-۱۴۲۵) فرزند قارا یوسف بگ برده انا که به گاهی تاریخی شعر می سروده اند.

در دوره های بعدتر شاعره هایی از جمله «اوزان انه» نسبت به انعکاس آلام و دردهای خود و عموماً زنان در قالب شعر اقدام نموده اند.

بعد از واقعه گوگ تپه و اشغال ترکمنستان توسط روسیه تزاری، زنان شاعری که تربیت شده مکتب خانه ها و حوزه های علمیه بوده اند بیشتر نمود یافته اند؛ از جمله آن ها خانم بی بی هاجر نفس و دختر رجب آخوند صاپادلی بوده که دیوان شعری نیز از او برجای مانده

است. این شاعره در شهادت برادر خود این گونه می سراید:

عزیز دوغان سانگا دمسسان دۆزهیین
اؤزال ایلدن آلقیش آلدینگ عزیزیم
گۆز لریم یاشیندان نامه یازایین
عمر طانایینی یۆلدینگ عزیزیم
بوگۆن قارنداشلانگ آهی - نالاسی
اهلی یایلامیزا دۆلدی عزیزیم

و در مورد اهمیت زنان قالیباف و صنعت قالیبافی ترکمن ها نیز می گوید:

یمرت خون تکه گؤل نانگیش لار سالیپ
غاف ماگؤ ، دیرت گؤل صورت لار غویپ
یوغیندان ان پهدن آرنای لار برپ
موزه ده عاجاییم دیر یات ملی هالیم

از شاعره های برجسته ای که محصول نظام جدید آموزشی زبان و ادبیات ترکمن در مدارس و دانشگاه های تورکمنستان بوده اند شاعره «سزل» فلم می باشد که به خلاصه ای از موضوعات مورد توجه او در اشعارش در این کتاب اشاره شده است. به بخشی از معرفی این شاعر در کتاب توجه فرمائید:

... او شاعره ای است بسیار باهوش و دارای چارچوب فکر منسجم، زیربنای جهان بینی او الهی است. برای مثال، او در شعر «انانگ دوغان گۆنینه» می گوید:

ساچاغینگ باشیندا اورتور یاس گونی
اؤتیر یان یوق، الینی بیر یانا دیر آپ
غالامیزدا غالیاس تۆوحیری بیلن
آغزی بیرلیک دیلاپ هم ایرسغال دیلاپ

لازم به ذکر است که زنان ترکمن با "لأله‌ها" که به طور جمعی خوانده می‌شدند و "لالایی‌ها" که در تربیت فرزندان به‌طور انفرادی خوانده می‌شدند همیشه اعتقادات، نگرانی‌ها، خوشی‌ها و آلام خود را بیان می‌کردند که این خود باعث رشد فکری- معنوی آنان و فرزندان‌شان می‌گردید. در زمان حاضر نیز زنان ترکمن در کشورهای همانند ایران، ترکمنستان، افغانستان، ازبکستان، قزاقستان، قرقیزستان، چین، ترکیه، عراق، سوریه، هندوستان، فلسطین و سایر نقاط جهان ابتکارات و خلاقیت‌های خود را در زمینه ادبیات و هنر علم ندایم بخشیده و جهت رشد هرچه بیشتر و فراگیر شدن جهانی فرهنگی «سا پرور، عدالت‌محور و ظلم‌ستیز به ایفای مسئولیت خطیر خود می‌پردازند.

در کتاب حاضر، «عزیزان گولر (گل‌ها)» را بر آن گذاشته‌ایم، ضمن معرفی ده شاعره برجسته ترکمن موضوعات اصلی مورد توجه آن‌ها به‌طور خلاصه مطرح می‌شود و در انتهای هر بخش یک یا چند شعر از آنان برای آشنایی خوانندگان به‌طور کامل آورده می‌شود. برای استفاده هر چه بیشتر از این کتاب، موضوعات چندی در معرفی شاعره به زبان فارسی آورده شده ولی اصل اسرار به بیان ترکمنی ذکر گردیده است.

مهندس عبدالقاسم قدیمی